

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Monica vidua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

fiunt diuinitus curationes, & quicumque ex fide petierint, misericordiam Dei impetrabunt. Vitæ enim sanctitas & constantia fidei athletas Christi coronat, & cum palma martyrij ad vitam perducit eternam, auxiliante rege eterno, Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen. Hactenus historia. Sunt qui scribant corpus huius beati martyris tempore Casimiri Ducis Poloniae ab Aegidio Mutinensi Episcopo Cracouiam allatum, & à Gethone Episcopo Cracouensi honorificentissime exceptum, structamque ab illò & Casimiro Duce extra muros Cracouenses basilicam elegantissimam & collegium Canonicorum, adiunctis opimis prouentibus: porò reliquias sancti martyris in loculo marmoreo conditas, in ecclesia eius vrbis cathedrali repositas, multaque illic miracula perpetrata. Facta est hæc translatio Anno salutis 1183.

VITA S. MONICÆ MATRIS S. AVGVSTINI
QVAM EX LIBRIS CONFESSIONVM EIVSDEM

beatissimi episcopi, collegit doctissimus antistes
Aloysius Lipomanus.

Maij 4.
Ex confes-
sion. Augu-
stini lib. 3.
cap. 11. & 12.

Vide erga
nos prou-
dentia Dei.

S. Augu-
stinus dicit Ma-
nichæus.

T misisti manum tuam ex alto Domine Deus, & de hac profunda caligine erroris Manichæorum eruisti animam meam, cum pro me ploraret ad te mater mea, fidelis tua, amplius quam flent matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam ex fide & spiritu, quem ex te habebat, & exaudisti eam Domine. Exaudisti eam, nec despexisti lachrymas eius, cum profluentes rigarent terram sub oculis eius, in omni loco orationis eius, & exaudisti eam. Nam vnde illud somnium, quo eam consolatus es, vt viuere me secum crederet, & habere secum eandem mentem in domo, quod nolle cœperat, auersans & detritans blasphemias erroris mei? Vidit enim stantem se in quadam regula linea, & aduenientem ad se iuuenem splendidum, hilarem atque ardentem sibi, cum illa esset mœrens & mœrore confecta. Qui cum causas quaesisset ab ea mœstitiæ suæ quotidianarumque lachrymarum, docendi, vt assolet, non discendi gratia, atque illa respondisse, perditionem meam se plangere: iussisse illum, quò secura esset, atque admonuisse, vt attenderet & videret, vbi esset illa, ibi esse & me. Quod illa vbi attendit, vidit me iuncta se in eadem regula stantem. Vnde hoc, nisi quia erant aures tuæ ad cor eius? O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquenque nostrum, tanquam solum cures: & sic omnes, tanquam singulos. Vnde illud etiam, quòd cum mihi narrasset ipsum visum, & ego ad id trahere conarer, vt illa se potius non desperaret futuram esse, quod eram: continuo sine aliqua hæsitacione, Non, inquit, non enim mihi dictum est, Vbi ille, ibi & tu: sed, Vbi tu, ibi & ille. Confiteor tibi Domine recordationem meam, quantum recolo, quòd sæpè non tacui, amplius me isto per matrem vigilantem responso tuo, quòd tam vicina interpretationis falsitate turbata non est, & tam citò vidit, quòd videndum fuit, quòd ego certè, antequàm dixisset, non videram, etiam tum commotum fuisse, quàm ipso somnio, quo foeminae piæ gaudium tanto post futurum ad consolationem tunc præsentis sollicitudinis, tanto antè prædictum est. Nam notem fermè anni sequuti sunt, quibus ego in illo limo profundi ac tenebris falsitatis, cum sæpè surgere conarer, & grauius alliderer, volutatus sum: cum tamen illa vidua casta, pia & sobria, quales amas, iam quidem spe alacrior, sed fletu & gemitu non segnior, non desineret horis omnibus orationum suarum de me plangere ad te: & intrabant in conspectum tuum preces eius, & me tamen dimittebas adhuc volui & inuolui in illa caligine.

Et dedisti alterum responsum interim, quòd recolo. Nam & multa prætereo, propter quòd propero ad ea, quæ me magis vrgent: confiteri tibi, & multa non memini. Dedisti ergo alterum per sacerdotem tuum, quendam episcopum, nutritum in Ecclesia, & exercitatum in libris tuis. Quem cum illa foemina rogasset, vt dignaretur mecum colloqui, & refellere errores meos, & dedocere me mala, ac docere bona, (faciebat enim hoc, si quos fortè idoneos inuenisset) noluit ille, prudenter sanè, quantum sensu postea. Respondit enim, me adhuc esse indocilem, eò quòd inflatus essem

esset nouitate haereticus illius, & nonnullis quaestiuiculis iam multos imperitos exagitasset, sicut indicauerat ei. Sed sine, inquit, illum ibi, & tantum roga pro eo Dominum: ipse legendus reperiet, quis ille sit error, & quanta impietas. Simul etiam narrauit, se quoque paruulum à seducta matre sua datum fuisse Manichæis, & omnes penè non legisse tantum, uerum etiam scripturas libros eorum, sibiq; apparuisse, nullo conorà disputante & conuincente, quam esset illa secta fugienda: itaque fugisse. Quæ cum ille dixisset, atque illa noller acquiescere, sed instaret, magis deprecando, & uertim flendo, ut me videret, & mecum differeret, ille iam sub stomachans tædio: Vade, inquit, à me, ita uiuas: fieri enim non potest, ut filius istarum lachrymarum pereat. Quod illa ita se accepisse inter colloquia sua mecum sæpè recordabatur, ac si de cælo sonuisset.

Egisti etiam mecum Domine, ut mihi persuaderetur Romam pergere, & potius ibi docere, quod docebam Carthagine. Et hoc vnde mihi persuasum sit, non præteribo confiteri tibi: quoniam & in his altissimi tui recessus, & presentissima in nos misericordia tua cogitanda & prædicanda est. Non ideo Romam pergere volui, quod maiores quaestus, maiorque mihi dignitas ab amicis, qui hoc suadebant, promittebatur: quanquam & ista ducebant animum tunc meum: sed illa erat tunc causa maxima & penè sola, quod audiebam quietius ibi studere adolescentes, & ordinatiore disciplina coëctione sedari, ne in eius scholam, quo magistro non vtuntur, passim & proteruè irruant, nec eos admitti omnino, nisi ille permisit. Contra apud Carthaginem foeda est & intemperans licentia scholasticorum: Irrumpunt impudenter, & propè furiosa fronte perturbant ordinem, quem quisque discipulis ad proficiendum instituerit. Multa iniuriosa faciunt mira hebetudine, & puniendi legibus, nisi consuetudo patrona sit, hoc miseros eos ostendens, quo iam quasi liceat, faciunt, quod per tuam æternam legem nunquam licebit: & impunè se facere arbitrantur, cum ipsa faciendi cæcitate puniantur, & incomparabiliter patiantur peiora, quam faciunt. Ergo quos mores, cum studerem, meos esse nolui, eos, cum docerè, cogebam perpeti alienos: & ideo placebat ire, ubi talia non fieri omnes, qui nouerant, indicabant. Verum autem tu spes mea & portio mea in terra uiuentium, ad mutandum terrarum locum pro salute anima meæ, & Carthagini stimulos, quibus inde auellerer, admouebas, & Romæ illecebras, quibus attraherer, proponebas mihi per homines, qui diligebant vitam mortuam, hinc insana facientes, inde vana pollicentes: & ad corrigendos gressus meos urebaris occulrè & illorum & mea peruersitate. Nam & qui perturbabant ocium meum, foeda rabie cæci erant: & qui inuitabant ad aliud, terram sapiebant. Ego autem, qui detestabar hęc veram miseriam, illic falsam felicitatem appetebam. Sed quare hinc abirem, & illuc irem, tu sciebas Deus, nec indicabas mihi, nec matri, quæ me profectum atrociter planxit, & vsque ad mare sequuta est: sed fefelli eam uolenter me tenentem, ut aut reuocaret, aut mecum pergeret: & finxi me amicum nolle deserere, donec vento facto nauigaret. Et mentitus sum matri, & illi matri, & euasi. Quia & hoc tu dimissi mihi misericorditer, seruans me ab aquis maris, plenum execrandis sordibus vsque ad aquam gratiæ tuæ, qua me abluto, sicarentur flumina maternorum ocusorum, quibus pro me quotidie tibi rigabat terram sub vultu suo: & tamen recusanti sine me redire, vix persuasi, ut in loco, qui proximus nostræ nauis erat memoria beati Cypriani, maneret ea nocte. Sed in ea nocte clanculo ego profectus sum: illa autem remansit orando & flendo. Et quid à te petebat Deus meus tantis lachrymis, nisi ut nauigare me non sineres? Sed tu altè consulens, & exaudiens cardinem desiderij eius, non curasti quod tunc petebat, ut in me faceres, quod semper petebat. Flauit ventus, & impleuit vela nostra, & litus subtraxit ad spectibus nostris. In quo manè illa insaniebat dolore, & querelis ac gemitu implebat aures tuas, contemnentes ista: cum & me cupiditatibus meis raperes ad finiedas ipsas cupiditates, & illius carnale desiderium iusto dolbrum flagello vapularet. Amabat enim secum præsentiam meam more matrum, sed multis multo amplius, & nesciebat, quid tu illi gaudiorum facturus esses de absentia mea. Nesciebat: ideo flebat & euulabat, atque illis cruciatibus arguebatur rea reliquiarum Eue, cum gemitu querens, quod cum gemitu pepererat. Et tamen post accusationem fallaciarum & crudelitatis meæ, conuersa rursus ad deprecandum te pro me, abiit ad solita, & ego Romam.

Et ecce excipior ibi flagello egreditudinis corporalis, & ibam iam ad inferos, portans omnia mala, que commiseram & in te, & in me, & in alios, multa & gratia super originalis peccati vinculum, quo omnes in Adam morimur. Non enim quicquam eorum

H 2 mihi

Augustinus
lachrymarum
filius.

Ex lib. v.
Cōfess. cap.
viii. ix. x.

Scholastico
rū Cartha-
ginien. im-
portunitas,

Vita mor-
tua, homi-
num hinc
mundo de-
ditorum,

Insaniebat
dolore, id
est, immo-
dicè dole-
bat.

Ephes. 2. mihi non aueras in Christo, nec soluerat ille in carne sua inimicitias, quas tecum contraxeram peccatis meis. Quomodo enim eas solueret in cruce phantasmatis, quod de illo credideram? Quam ergo falsa mihi videbatur mors carnis eius, tam vera erat anima mea: & quam vera erat mors carnis eius, tam falsa vita anima mea, quae id non credebat. Et ingrauescentibus febribus, iam ibam & peribam. Quo enim irem, si tunc abirem hinc, nisi in ignem atque tormenta digna factis meis in veritate ordinis tui? Et illa hoc nesciebat, & tamen pro me orabat absens. Tu autem ubique praesens, ubi erat exaudiebas eam, & ubi eram miserebaris mei, ut recuperarem salutem corporis mei, adhuc insanus corde sacrilego. Neque enim desiderabam in illo tanto periculo baptismum tuum, & melior eram puer, quando illum de materna pietate flagitavi, sicut iam recordatus atque confessus sum: sed iam in dedecus meum creucram, & consilia medicinae tuae demens irridebam, qui me non fuisisti talem bis mori. Quo vulnere si feriretur cor matris, nunquam sanaretur. Non enim satis eloquor, quid erga me habebat animi, & quanto maiore solitudine parturiebat me spiritu, quam carne pepererat. Non itaque video, quomodo sanaretur, si mea talis illa mors transuerberasset viscera dilectionis eius. Et ubi essent tantae preces, & tam crebrae sine intermissione? Nusquam, nisi ad te. An vero tu Deus misericordiarum sperneres cor contritum & humiliatum viduae castae ac sobriae, frequentantis elemosynas, obsequantis atque seruientis sanctis tuis, nullum diem praetermittentis oblationem ad altare tuum, bis in die, mane & vespere, ad ecclesiam tuam sine ulla intermissione venientis, non ad vanas fabulas & aniles loquacitates, sed ut te audiret in tuis sermonibus, & tu illam in suis orationibus? Huius ne tu lachrymas, quibus non a te aurum & argentum petebat, nec aliquid mutabile aut volubile bonum, sed salutem animae filij sui, tu cuius munere talis erat, contemneres, & repelleres ab auxilio tuo? Nequaquam Domine: immo vero aderas & faciebas ordine, quo praedestinaveras esse faciendum. Absit, ut tu falleres eam in illis visionibus & responsis tuis, quae iam commemoravi, & quae non memoravi, quae illa fidei pectore tenebat, & semper orans, tanquam chi-rographa tua ingerebat tibi. Dignaris enim, quoniam in seculum misericordia tua, eis, quibus omnia debita dimittis, etiam promissionibus tuis debitor fieri. Recreasti me ab illa aegritudine, & saluum fecisti filium ancillae tuae, tunc interim corpore, ut esset, cui salutem meliorem atque certiore dares.

Ex libro 6.
Confessio.
cap. 1. & 2.

Spes mea a iuventute mea, ubi mihi eras, & quod recesseras? An vero non tu feceras me, & discreueras me a quadrupedibus & volatilibus caeli? Sapientiore me feceras, & ambulabam per tenebras & lubricum, & querebam te foris a me, & non inueniebam Deum cordis mei, & veneram in profundum maris, & diffidebam & desperabam de inuentione veri. Iam venerat ad me mater pietate fortis, terra marique me sequens, & in periculis omnibus de te secura. Nam & per marina discrimina ipsos nautas consolabatur, a quibus rudes abyssi viatores, cum perturbantur, consolari solent, pollicens eis peruentionem cum salute: quia hoc ei tu per visum pollicitus eras. Et inuenit me periclitantem quidem grauius desperatione indagandae veritatis. Sed tamen ei cum indicasset, non me quidem iam esse Manichaeum, sed neque catholicum Christianum, non quasi inopinatum aliquid audierit, exiliuit laetitia, cum iam secura fieret ex ea parte misericordiae meae, in qua me tanquam mortuum, sed resuscitandum tibi, flebat, & feretro cogitationis efferebat, ut diceret filio viduae: Iuuenis, tibi dico, surge: & reuiuisceret, & inciperet loqui, & redderes illum matri suae. Nulla ergo turbulenta exultatione exultauit cor eius, cum audisset ex tanta parte iam factum, quod tibi quotidie plangebat, ut fieret, veritatem me non dum adeptum, sed falsitati iam ereptum: immo vero quia certa erat, & quod restabat te daturum, qui rotum promiseras, placidissime & pectore pleno fiducia respondit mihi, credere se in Christum, quod prius, quam de hac vita emigraret, me visura esset fidele catholicum: & hoc quidem mihi, tibi autem fons misericordiarum preces & lachrymas densiores, ut accelerares adiutorium tuum, & illuminares tenebras meas, & studiosius ad ecclesiam currem, & in Ambrosij ora suspenderer ad fontem salientis aquae in vitam aeternam. Diligebat autem illum virum sicut angelum Dei, quod per illum cognouerat me interim ad illam ancipitem fluctuationem iam esse perductum, per quam transiturum me ab aegritudine ad sanitatem, intercurrente acriter periculo quasi per accessionem, quam criticam medici vocant, certa praesumebat.

Iohan. 4.
S. Monica
curam ariet
S. Ambrosium.

Itaque cum ad memorias sanctorum, sicut in Africa solebat, pultes & panem & merum attulisset, atque ab ostiario prohiberetur, ubi hoc episcopum vetuisse cognouit, tam

pie

piè atque obedienter àmplèxa est, vt ipse mirarer, quòd tam facìle accusatrix potius còsuetudinìs suè, quàm discèptrix illius prohibitionis effecta sit. Non enim obsidebat spiritum eius vinolentia, eamq; stimulabat in odium veri amor vini, sicut pleròsq; mares & fœminas, qui ad canticum sobrietatis, sicut ad potionem aquatam madidi, nau-seant. Sed illa cum attulisset canistrum cum solennibus epulis prægustandis atque largiendis, plus etiã quàm vnum pocillum pro suo palato satis sobrio temperatum, vnde dignationem sumeret, non ponebat. Et si multæ essent, quæ illo modo videban-tur honoranda, memoriæ defunctorum, idem ipsum vnum, quod vbique poneret, cir-cumferebat, quoniam non solum aquatissimo, sed etiã tepidissimo cum suis præsen-tibus per sorbitiones exiguas partiretur: quia pietatem ibi quærebat, non voluptatem. Itaque vbi comperit à præclaro prædicatore atque antifite pietatis præceptum esse, S. Ambrosij encomium. ista non fieri, nec ab eis, qui sobriè facerent, ne vlla occasio se ingurgitandi daretur ebriosis, & quia illa quasi parentalia superstitioni gentilium essent similima, abstinuit se libentissimè, & pro canistro pleno terrenis fructibus, plenum purgatoribus votis pectus ad memoriã martyrum afferre didicerat, vt & quod possit, daret egentibus, & * si communicatio Dominici corporis illic celebraretur, cuius passionis imitatione · sic immolati sunt martyres. Sed tamen videtur mihi Domine Deus meus, & ita est in conspectu tuo de hac re cor meum, non facìle fortasse de hac amputanda consuetudine matrem meam fuisse cessuram, si ab alio prohiberetur, quem non sicut Ambro-sium diligebat, quem propter salutem meam maximè diligebat: eam verò ille pro-pter eius religiosissimam conuersationem, qua in bonis operibus tam feruens spiritu frequentabat ecclesiam, ita vt sæpè erumperet, cum me videret in eius prædicatione, gratulans mihi, quòd talem matrem haberem, nesciens qualem illa me filium, qui du-bitabam de illis omnibus, & inueniri posse viam vitæ minimè putabam.

Atque intereã mater ingressa est, quæsiuit quæ à nobis, quid promouissimus. nam & Ex lib. i. de Ordine, c. 11 ei quæstio nota erat. Cuius & ingressum & rogationem cum scribi nostro more iussissem: Quid agitis? inquit: nunquidnam in illis, quos legitis, libris, etiã fœminas un-quàm audiui in hoc genus disputationis inductas? Cui ego: Non valdè curo, inquam, superborum imperitorumq; iudicia, qui similiter in legendos libros, atque in salutan-dos homines irruunt. Non enim cogitant, quales ipsi, sed qualibus induti vestibus sint, quanta pompa rerum fortunæque præfulgeant. Isti enim in literis non multum atten-dunt, aut vnde sit quæstio, aut quòd peruenire differentes moliantur, quidve ab eis expli-carum atque confectum sit. In quibus tamen quia nonnulli reperiuntur, quorum ani-mi contemnendi non sunt (adpersi sunt enim quibusdam condimentis humanitatis, & facìle per aureas depictasque ianuas ad sacrosancta philosophiæ penetralia perdu-cuntur) satis eis fecerunt & maiores nostri, quorum libros tibi, nobis legentibus, notos esse video. Et his temporibus, vt omittam ceteros, vir & ingenio & eloquentia & ipsis insignibus muneribus fortunæ, & quòd ante omnia est, mente præstantissimus Theo-dorus, quem benè ipsa nôsti, vt & nunc, & apud posteros nullum genus hominum de literis nostrorum temporum iurè conqueratur. Mei autem libri, si quorum fortè ma-nus tetigerint, lectoque meo nomine non dixerint, iste quis iste? codicemque proiece-rint: sed vel curiosi, vel nimium studiosi, contempta vilitate liminis, intrare perrexerint: me tecum philosophantem non molestè ferent, nec quenquam istorum, quorum meis literis sermo miscetur, fortasse contemnent. Sunt enim non solum liberi, quod cuius disciplinæ liberali, nedum philosophiæ, satis est: sed summo apud suos loco nati. Do-ctissimorum autem hominum literæ etiã sutores philosophatos, & multo viliora Sutores phi- losophi. fortunarum gênera continent. Qui tamen tanta ingenij virtutisque luce fulserunt, vt bona sua cum qualibet huiuscemodi nobilitate nullo modo vellent, etiã si possent, vlla conditione mutare. Nec deerit, mihi crede, tale hominum genus, cui plus placeat Philoso- phia. hoc ipsum, quia mecum philosopharis, quàm si quid hîc aliud aut iucunditatis, aut gra-uitatis inuenerit. Nam & fœminæ sunt apud veteres philosophatæ, & philosophia tua mihi plurimum placet. Nam ne quid mater ignores, hoc Græcum verbum, quod phi-losophia nominatur, Latine amor sapientiæ dicitur. Vnde etiã diuinæ scripturæ, philosophi quinam in scripturis reiecti. Colof. 2. Iohan. 18. quas vehementer amplecteris, non omninò philosophos, sed philosophos huius mun-di, euitandos atque irridendos esse præcipiunt. Esse autem alium mundum ab istis ocu-lis remotissimum, quem paucorum sanorum intellectus intuetur, satis Christus ipse si-gnificat, qui non dicit, Regnum meum non est de mundo: sed, Regnum meum non est de hoc mundo. Nam quisquis omnem philosophiam fugiendam putat, nihil nos vult aliud,

aliud, quàm non amare sapientiam. Contemnerem te igitur in his literis meis, si sapientiam non amares: non autem contemnerem, si eam medio critere amares: multo minus, si tantum, quantum ego, amares sapientiam. Nunc cum eam multo plus, quàm me ipsum, diligas, & nouerim quantum me diligas, cumque in ea tantum profeceris, ut iam nec cuiusuis incommodi fortuiti, nec ipsius mortis, quod uiris doctissimis difficilimum est, horrore deterrearis, quam summam philosophiæ artem omnes esse confidentur, egone me non libenter tibi etiam discipulum dabo? Hic illa cum blande ac religiose nunquam me tantum mentitum esse dixisset, & uiderem tam multa nos uerba fuisse, ut neque scribenda non essent, & iam libri modus esset, neque tabulae reliquæ forent, placuit quæstionem differri: simul ut meo stomacho parcerem. Nam cum plus, quàm uellem commouerant ea, quæ mihi euomenda in illos adolescentes necessarii uisã sunt. Sed cum abire cœpissimus, Memento, inquit Licentius, quàm multa, & quàm necessaria nobis abs te accipienda, per occultissimum illum diuinumque ordinem, etiam te nesciente, subministrantur. Video, inquam, & ingratus Deo non sum, uosque ipsos, qui aduertitis, ob id ipsum præsumo fore meliores. Hoc fuit tantum illo die negocium meum.

Ex lib. 9.
Confessio-
num, à cap.
7. usque ad
13. inclusiue.

Non longè cœperat Mediolanensis ecclesia genus hæc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium uocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Iustina Valentiniani regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in ecclesia, mori parata cum episcopo suo, seruo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, sollicitudinis & uigiliarum primas partes tenens, orationibus uiuebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritus tui, excitabamur tamen ciuitate attonita atque turbata. Tunc hymni & psalmi ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est, & ex illo in hodiernum retentum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus.

Inueta cor-
pora into-
gra SS. Ger-
uasij & Pro-
tasij.

Tunc memorato antistiti tuo per uisum aperuisti, quo loco laterent martyrum corpora Protasij & Geruasij, quæ per tot annos in corrupta in thesauro secreti tui recondideras, unde opportunè promeres ad coercendam rabiem fœminam, sed regiam. Cum enim propalata & effossa digno cum honore transferrentur ad Ambrosianam Basilicam, non solum quos immundi vexabant spiritus, confessis eisdem demonibus sanabantur: uerum etiam quidam plures annos cæcus cuius, ciuitati que notissimus, cum populi tumultuantis lætitiæ causam quæssisset atque audisset, exiliuit, eo que se ut duceret, suum ducem rogauit. Quò perductus, impetrauit admitti, ut sudario tangeret feretrum preciosæ in conspectu tuo mortis sanctorum tuorum. Quod ubi fecit atque admouit oculis, confestim aperti sunt. Inde fama discurrens, inde laudes tuæ feruentes lucentes, inde illius inimicæ animus etsi ad credendi sanitatem non applicitus, à persequendi tamen furore compressus est. Gratias tibi Deus meus. Unde & quò eduxisti recordationem meam, ut hæc etiam confiterer tibi, quæ magna oblitus præterieram? Et tamen tunc, cum ita fragraret odor unguentorum tuorum, non currebamus post te: & ideo plus flebam inter cantica hymnorum tuorum, olim suspirans tibi, & tandem respirans, quantum patet aura in domo fœnea.

Psal. 115.

Cant. 1.

Cap. 8.

Obitus S.
Monicæ.

Qui habitare facis unanimes in domo, consociasti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio. Qui cum agens in rebus, militaret, prior nobis ad te conuersus est & baptizatus, & relicta militia seculari, accinctus est in tua. Simul eramus, simul habitabamus placito sancto: quarebamus, quisnam locus nos utilius haberet seruietes tibi: pariter remeabamus in Africam. Et cum apud Ostia Tiberina essemus, mater defuncta est. Multa prætereo, quia multum festino. Accipe confessiones meas & gratiarum actiones, Deus meus, de rebus innumerabilibus etiam in silentio. Sed non præteribo, quicquid mihi anima parturit de illa famula tua, quæ me parturiuit: & carne, ut in hanc temporalem, & corde, ut in æternam lucem nasceret. Non eius, sed tua dicam dona in ea: neque enim seipsam fecerat, aut educauerat seipsam. Tu creasti eam, nec pater nec mater sciebat, qualis ex eis fieret illa. Et erudit eam in timore tuo uirga Christi tui, regimen unici filij tui in domo fideli, bono membro Ecclesiæ tuæ. Nec tantam erga suam disciplinam diligentiam matris prædicabat, quantam famula cuiusdam decrepitæ, quæ patrem eius infantem portauerat, sicut dorso grandiscularum puellarum paruuli portari solent. Cuius rei gratia, & propter senectam ac mores optimos, in domo Christiana satis à dominis honorabatur. Unde etiã curam dominicarum

com-

commiffam sibi diligenter gerebat, & erat in eis coercendis, cum opus effet, sancta feruoritate vehementer, atque in docendis sobria prudentia. Nam eas, praeter illas horas, quibus ad mensam parentum moderatissime alebantur, etiamsi exardesceret siti, nec aquam bibere sinebat, praecauens consuetudinem malam, & addens verbum sanum: Modò aquam bibitis, quia in potestate vinum non habetis: cum autem ad maritos ueneritis, facta dominae apothecarum & cellariorum, aqua sordebit, sed mos potandi praestalebit. Hac ratione praecipendi, & auctoritate imperandi frangebatur aueritatem tenerioris aetatis, & ipsam puellarum sitim formabat ad honestum modum, ut iam nec liberet, quod non deceret. Et subreperat tamen, sicut mihi famula tua narrabat, surreperat ei vinolentia. Nam cum de more, tanquam puella sobria, iuberetur à parentibus de cuppa vinum depromere, submisso poculo, qua desuper patet, priusquam in lagunculam funderet merum, primoribus labris sorbebat exiguum, quia non poterat amplius, sensu recusante. Non enim vlla temulenta cupidine faciebat hoc, sed quibusdam superfluentibus aetatis excessibus, qui ludicris motibus ebulliunt, & in puerilibus animis maiorum pondere premi solent. Itaque ad illud modicum quotidiana modica addendo, quoniam qui modica spernit, paulatim decedit, in eam consuetudinem lapsa erat, ut propè tam plenos mero caliculos inhianter hauriret. Vbi tunc sagax anus, & vehemens illa prohibitio? Nūquid valebat aliquid aduersus latentem morbum, nisi tua medicina, Domine, vigilaret super nos? Absente patre & matre, & nutritoribus, tu praesens, qui creasti, qui vocas, qui etiam per praepositos homines boni aliquid agis ad animarum salutem, quid tunc egisti, Domine Deus meus? Vnde curasti? Vnde sanasti? Nonne protulisti durum & acutum ex altera anima conuicium, tanquam medicinale ferrum, ex occultis prouisionibus tuis, & vno ictu putredinem illam praecidisti? Ancilla enim, cum qua solebat accedere ad cuppam, litigans cum domina minore, ut fit, sola cum sola, obiecit hoc crimen amarissima insultatione, vocas meribibulam. Quo illa stimulo percussa, respexit foeditatem suam, confestimque damnauit atque exiit. Sicut amici adulantes peruertunt, sic inimici litigantes plerumque corrigunt. Nec tu, quod per eos agis, sed quod ipsi voluerunt, retribuis eis. Illa enim irata, exagitare appetit minorem dominam, non sanare, & ideo elaculò: aut quia ira eas inuenerat locus & tempus litis, aut ne fortè & ipsa periclitaretur, quòd tam serò prodidisset. At tu Domine rector caelestium & terrenorum, ad vsus tuos contorques profunda torrentis, fluxum seculorum ordinans turbulentum, etiam de alterius animae infania sanasti alteram, ne quisquam, cum hoc aduertit, potentiae suae tribuat, si verbo eius alius corrigatur, quem vult corrigi.

Sapiens di-
ctū verule.

Mala con-
suetudo cri-
am in mini-
mis, nisi
mox reprimatur, ad
peiora ad-
ducit.

Educata itaque pudicè ac sobriè, potiusque à te subdita parentibus, quam à parentibus tibi, ubi plenis annis nubilis facta est, tradita viro seruiuit veluti domino, & sat-
reuerenter amabilem atque mirabilem viro. Ita autem tolerauit cubilis iniurias, ut nul-
lam de hac re cum marito haberet vnquam simultatem. Expectabat enim misericordiam tuam super eum, ut in te credens castificaretur. Erat verò ille praeerea, sicut beneuolentia praecipuus, ira feruidus. Sed nouerat haec non resistere irato viro, non tantum facto, sed ne verbo quidem. Iam verò refracto & quieto, cum opportunum videret, rationem facti sui reddebat, si fortè ille inconsideratius commotus fuerat. Denique cum matronae multae, quarum viri mansuetiores erant, plagarum vestigia, etiam dehonestata facie gererent, inter amica colloquia illae arguebant maritorum vitam, haec earum linguam, veluti per iocum grauius admonens, ex quo illas tabulas, quae matrimoniales vocantur, recitari audissent, tanquam instrumenta, quibus ancillae factae essent, deputare debuissent: proinde memores conditionis, superbi-
re aduersus dominos non oportere. Cumque mirarentur illae, scientes quam ferocem coniugem sustineret, nunquam fuisse auditum, aut aliquo indicio claruisse, quòd Patritius ceciderit uxorem, aut quòd à se inuicem vel vnum diem domestica lite disenserint, & causam familiariter quaererent, docebat illa institutum suum, quod supra memoravi. Quae obseruabant, expertae gratulabantur: quae non obseruabant, subiectae vexabantur. Socrum etiam suam primò susurris malarum ancillarum aduersus se iritatum, sic vicit obsequijs, perseverans tolerantia & mansuetudine, ut illa vltro filio suo medias linguas famularum proderet, quibus inter se & nurum pax domestica turbabatur, expeteretque vindictam. Itaque posteaquam ille & matri obtemperans, & curans familiae disciplinam, concordiae suorum consulens, proditas

Cap. 9.

S. Monica
ut in matris
monio se
gesserit.

ad p̄odentis arbitrium verberibus coërcuit, promisit illa talia de se p̄mia sperare debere, quæcunque de sua nuru sibi, quò placeret, mali aliquid loqueretur, nullaque iam audente, memorabili inter se beneuolentiæ suauitate vixerunt. Hoc quoque illi bono mancipio tuo, in cuius vtero me creasti Deus meus, misericordia mea, munus grande donaueras, quòd inter dissidentes atque discordes quasi bet animas, vbi poterat tam se præbebat pacificam, vt cum ab vtraque multa de inuicem audiret amarissima, qualia solet eruere turgens atque indigesta discordia, quando præfenti animæ de absente inimica per acida colloquia crudelitas exhalatur odiorum, nihil tamen alteri de altera proderet, nisi quod ad eas reconciliandas valeret. Paruum hoc bonum mihi videretur, nisi turbas innumerabiles tristis experirer, nescio qua horrenda pestilentia peccatorum latissime peruagante, nõ solum iratorum inimicorum iratis inimicis dicta proderet, sed etiam quæ non dicta sunt addere: cum contra animo humano parum esse debeat, inimicitias hominum nec exagitare, nec augere malè loquendo, nisi eas etiam extinguere benè loquendo studuerit: qualis illa erat, docente te magistro intimo in schola pectoris. Denique etiam virum suum iam in extrema vita temporali eius, lucrata est tibi, nec in eo iam fideli planxit, quod in nondum fideli tolerauerat. Erat etiam serua seruorum tuorum. Quisquis enim eorum nouerat eam, multum in ea laudabat, & honorabat, & diligebat te: quia sentiebat præsentiam suam in corde eius, sanctæ conuersationis fructibus testibus. Fuerat enim vnus viri vxor, mutua vicem parentibus reddiderat, domum suam piè tractauerat, in operibus bonis testimonium habebat. Nutrierat filios, toties eos parturiens, quoties abs te deuicare cernebat. Postremò nobis Domine omnibus, qui ex munere tuo sinus loqui seruis tuis, qui ante dormitionem eius in te iam consociati viuebamus, percepta gratia baptismi tui, ita curam gessit, quasi omnes genuisset: ita seruauit, quasi ab omnibus genita fuisset.

Imminente autem die, quo ex hac vita erat exitura, quem diem tu noueras ignorantibus nobis, prouenerat, vt credo, procurante te oculis tuis modis, vt ego & ipsa soli staremus incumbentes ad quandam fenestram, vnde hortus intra domum, quæ nos habebat, prospectabatur, illic apud ostia Tiberina, vbi renouiti à turbis, post longi itineris laborem, instaurabamus nos navigationi. Colloquebamur ergo soli valde dulciter, & præterita obliuiscetes, in ea, quæ antè sunt, extenti, quærebamus inter nos apud præsentem veritatem, quod tu es, qualis futura esset vita æterna sanctorum, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed inhiabamus ore cordis in superna fluente fontis tui, fontis vitæ, qui est apud te, vt inde pro capto nostro adspersi, quoquo modo rem tantam cogitaremus. Cumque ad eum finem sermo perduceretur, vt carnalium sensuum delectatio quantalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ iucunditate, non comparatione, sed ne commemoratio- ne quidem digna videretur: erigentes nos ardentiore affectu in id ipsum, perambulauimus gradatim cuncta corporalia, ipsum cælum, vnde sol & luna, & stellæ lucent super terram. Et adhuc ascendebamus interius cogitando & loquendo te, & mirando opera tua, & venimus in mentes nostras, & transcendimus eas, vt attingeremus regionem vbertatis indeficientis, vbi pascis Israël in æternum veritatis pabulo, & vbi vita sapientia est, per quam fiunt omnia ista, & quæ fuerunt, & quæ futura sunt: & ipsa non fit, sed sic est, vt fuit, & sic erit semper: quin potius fuisse, & futurum esse, non est in ea, sed esse solum, quoniam æterna est. Nam fuisse & futurum esse, non est æternum. Et dum loquimur, & inhiamus illi, attingimus eam modicè toto ictu cordis, & suspirauimus, & reliquimus ibi religatas primitias spiritus, & remeauimus ad strepitum oris nostri, vbi verbum & incipitur & finitur. Et quid simile verbo tuo Domino nostro in se permanenti sine vetustate, atque inuouanti omnia? Dicebamus ergo: Si cui fileat tumultus carnis, fileant phantasie terræ & aquarum & aeris, fileant & poli, & ipsa sibi anima fileat, & transeat se non se cogitando, fileant somnia & imaginaria reuelationes, omnis lingua, & omne signum, & quicquid transeundo fit, si cui fileat omnino: quoniam si quis audiat, dicunt hæc omnia: Non ipsa nos fecimus, sed fecit nos, qui manet in æternum. His dictis si iam taceant, quoniam erexerunt aurem in eum, qui fecit ea, & loquatur ipse solus, non per ea, sed per seipsum, vt audiamus verbum eius, non per linguam carnis, neque per vocem angeli, neque per sonitum nubis, neque per ænigma similitudinis, sed per ipsum, quem in his amamus, ipsum sine his audiamus: sicut nunc extendimus nos, & rapida cogitatione attingimus æternam sapientiam super omnia

Inter discor-
des vt pacē
folita sit cō-
ciliare.

Patritius S.
Monica
opera cre-
dit in Chri-
stum.

1.Tim.5.

Cap.10.

Phil.3.

Esa. 64.
1.Cor.2.
Psal.35.

Verbū Dei
incommu-
tabile.

Psal.99.

omnia manentem: si continuetur hoc, & subtrahatur alia visiones longè impari generis, & hæc vna rapiat & absorbeat & recondat in interiora gaudia spectatorem suum, vt talis sit sempiterna vita, quale fuit hoc momentum intelligentiæ, cui suspirauimus: Nonne hoc est, Intra gaudium Domini tui? Et istud quando? An cum omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur? Dicebamus talia, & si non isto modo & his verbis, tamen Domine tu scis, quòd illo die, cum talia loqueremur, & mundus iste nobis inter verba vilesceret cum omnibus delectationibus suis: tunc ait illa: Fili, quantum ad me attinet, nullare iam delector in hac vita. Quid hinc faciam adhuc, & cur hinc sim, nescio, iam consumpta spe huius seculi. Vnum erat, propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Catholicum Christianum viderem, priusquam morerer: cumulatius hoc mihi Deus meus præstitit, vt te etiam contempta felicitate terrena, seruum eius videam. Quid hinc facio?

Matth. 17.
I. Cor. 15.

Ad hæc ei quid responderim, non satis recolo. Tum interea vix intra quinque dies, aut non multo amplius decubuit febribus. Et cum ægrotaret, quodam die defectum animæ passa est, & paululum subtracta à præsentibus. Nos concurrimus, sed citò reddita est sensui, & adspexit adstantes me, & fratrem meum, & ait nobis quasi quærenti similis: Vbi eram? Deinde nos intuens mœrore attonitos: Ponitis hinc, inquit, matrem vestram? Ego silebam, & sctum frænabam. Frater autem meus quiddam locutus est, quo eam non peregrè, sed in patria defungi tanquam feliciter opraret. Quo audito, illa vultu anxio reuerberans eum oculis, quòd talia saperet, atque inde me intuens: Vide, ait, quid dicit. Et mox ambobus: Ponite, inquit, hoc corpus vbiunque: nihil vos eius cura conturbet. Tantum illud vos rogo, vt ad Domini altare memineritis mei, vbi fueritis. Cumque hanc sententiam verbis, quibus poterat, explicasset, conticuit, & ingrauescente morbo exercebatur. Ego verò cogitans dona tua Deus meus inuisibilis, quæ immittis in corda fidelium tuorum, & proueniunt inde fruges admirabiles, gaudebam, & gratias agebam tibi, regolens quod noueram, quanta cura semper æstuasset de sepulcro, quod sibi prouiderat & præparauerat iuxta corpus viri sui. Quia enim valde concorditer vixerant, id etiam volebat, vt est animus humanus minus capax diuinorum, adiungi ad illam felicitatem, & commemorari ab hominibus, concessum sibi esse post transmarinam peregrinationem, vt coniuncta terra amborum coniugum terra tegeretur. Quando autem ista inanitas plenitudine bonitatis tuæ coeperat in eius corde non esse, nesciebam, & lætabar admirans, quòd sic mihi apparuisset: quanquam & illo sermone nostro ad fenestram, cum dixit: iam quid hinc facio? non apparuit desiderare in patria mori. Audiui etiam postea, quòd iam, cum Ostijs essemus, cum quibusdam amicis meis materna fiducia colloquebatur quodam die de contemptu vitæ huius & bono mortis, vbi ipse non aderam: illisque stupentibus virtutem foeminae, quam tu dederas ei, quærentibusque vtrum non formidaret tam longè à sua ciuitate corpus relinquere: Nihil, inquit, longè est Deo: neque timendum est, ne ille non agnoscat in fine seculi, vnde me resuscitet. Ergo die nono ægritudinis suæ, quinquagesimo & sexto anno ætatis suæ, trigesimo & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa & pia corpore soluta est.

Cap. 11.

Memoria
defunctorum
in Milla.

Obitus S.
Monicæ.

Premebam oculos eius, & confluebat in præcordia mea mœstitudo ingens, & transfuebat in lachrymas, ibidemque oculi mei violento animi imperio resorbentem fontem suum vsque ad siccitatem, & in tali luctamine valde malè mihi erat. Tum verò vbi efflauit extremum spiritum, puer Adeodatus exclamauit in planctum, atque ab omnibus nobis coërcitus tacuit. Hoc modo etiam meum quiddam puerile, quod labeatur in sctus, iuuenili voce cordis coërcetur & tacebat. Neque enim decere arbitrabamur funus illud questibus lachrymosis gemitibusque celebrare: quia his plerunque solet deplorari quædam miseria morientium, aut quasi omnimoda extinctio. At illa nec miserè moriebatur, nec omninò moriebatur. Hoc & documentis morum eius, & fide non ficta, rationibusque certis tenebamus. Quid ergo erat, quod intus mihi grauerè dolebat, nisi ex consuetudine simul viuendi dulcissima & charissima, repente simul dirupta, vulnus recens? Gratulabar quidem testimonio eius, quòd in ea ipsa ægritudine, obsequijs meis interblandiens, appellabat me pium, & commemorabat grandi dilectionis affectu, nunquam se audisse ex ore meo iaculatum in se durum aut contumeliosum sermonem, Sed tamen quid tale Deus meus, qui fecisti nos, quid comparabile habebat honor à me delatus illi, & seruitus ab illa mihi?

Cap. 12.

Eius de S.
Augustino
testimoniū.

Quo-

Pfal. 100.

Missa pro
defunctis
antiquissi-
me consue-
tudinis.Ex hymno
Ambrosia-
no versus.

Cap. 13.

1. Cor. 15.
Nota timo-
rem etiam
sanctorum
hominum.
Matth. 5.Merita no-
stra Dei do-
na.

2. Cor. 10.

Rom. 8.
Matth. 6.Pfal. 142.
Matth. 5.

Quoniam itaque deserebar tam magno eius solatio, faucibatur anima mea, & quæ dilaniabatur vita, quæ vna facta fuerat ex mea & illius. Cohibito ergo à fletu illo puero, Psalterium aperuit Euodius, & cantare cœpit psalmum, cui respondebarus omnis domus: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Audito autem hoc, cœuenerunt multi fratres ac religiosæ fœminæ, & de more illis, quorum officium erat, funus curantibus, ego in parte, vbi decenter poteram cum eis, qui me non desendum esse censebant, quod erat tempori congruum, disputabam: eoque fomento veritatis mitigabam cruciatum tibi notum, illis ignorantibus & intentè audientibus, & sine sensu doloris me esse arbitrantibus. At ego in auribus tuis, vbi eorum nullus audiebat, increpabam molliem affectus mei, & constringebam fluxum mœroris: cedebatque mihi paululum, rursusque imperu suo ferebatur, non vsque ad eruptionem lachrymarum, nec vsque ad vultus mutationem: sed ego sciebam, quid corde premerem. Et quia mihi vehementer displicebat tantum in me posse hæc humana, quæ ordine debito & sorte cõditionis nostræ accidere necesse est, alio dolore dolebam dolorem meum, & duplici tristitia macerabar. Cùm ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea sacrificium precij nostri, iam iuxta sepulcrum posito cadauere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui: sed toto die grauiter in occulto mœstus eram, & mente turbata rogabam te, vt poteram, quod sanares dolorem meum, nec faciebas: credo commendans memoriæ meæ, vel hoc vno documento, omnis consuetudinis vinculum, etiam aduersus mentem, quæ iam nõ fallaci verbo pascitur. Visum etiam mihi est, vt irem lauatam, quod audieram inde balneis nomen inditum, quia Græci βαλανεϊον dixerint, quod anxietatem pellat ex animo. Ecce & hoc confiteor misericordiæ tuæ pater orphanorum, quoniam laui, & talis eram, qualis prius, quàm lauissem. Neque enim exudaui de corde meo mœroris amaritudo. Deinde dormiui, & euigilaui, & non parua ex parte mitigatum inueni dolorem meum, atque vt eram in lecto meo solus, recordatus sum veridicos versus Ambrosij tui: Tu es enim Deus creator omnium, Polique rector, vestiens Diem decoro lumine, Noctem soporis gratia, Artus solutos vt quies Reddat laboris vsui: Mentisque fessas alleuet, Luctusque soluat anxios. Atque inde paulatim reducebam in pristinum sensum ancillam tuam, conuersationemque eius piam in te & sanctam, in nos blandam atque morigeram, qua subito destitutus sum, & libuit flere in cõspectu tuo de illa, & pro illa, de me & pro me. Et dimisi lachrymas quas continebam, vt effluerent quantum vellent, substernens eas cordi meo: & requieuit in eis, quoniam ibi erant aures tuæ, non cuiusquam hominis superbè interpretantis ploratum meum. Et nunc Domine confiteor tibi in literis. Legat qui volet, & interpretetur vt volet: & si peccatum inuenerit fleuisse me matrem exigua parte horæ, matrem oculis meis interim mortuam, quæ me multos annos fleuerat, vt oculis tuis viuere, non irideat, sed potius, si est grandi charitate, pro peccatis meis fleat ipse ad te pater omnium fratrum Christi tui.

Ego autem iam sanato corde ab illo vulnere, in quo poterat redargui carnalis affectus, fundo tibi Deus noster pro illa famula tua lögè aliud lachrymarum genus, quod manat de concussò spiritu consideratione periculorum omnis animæ, quæ in Adam moritur. Quanquam illa in Christo viuificata, etiam nondum carne resoluta, sic vixerit, vt laudetur nomen tuum in fide moribusque eius: non tamen audeo dicere, ex quo eam per baptismum regenerasti, nullum verbum exisse ex ore eius contra preceptum tuum. Et dictum est à veritate filio tuo: Si quis dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Et væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia discutias eam. Quia verò non exquiris delicta vehementer, fiducialiter speramus aliquem apud te locum inuenire indulgentiæ. Quisquis autem tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat, nisi munera tua? O si cognoscant te omnes homines, & qui gloriantur, in Domino gloriantur. Ego itaque, laus mea & vita mea, Deus cordis mei, sepositis paulisper bonis eius actibus, pro quibus tibi gaudens gratias ago, nunc pro peccatis matris meæ deprecor te: exaudi me per medicinam vulnere nostrorum, quæ pendit in ligno, & sedens ad dexteram tuam, te interpellat pro nobis. Scio misericorditer operatam, & ex corde dimisisse debita debitoribus suis: dimitte illi & tu debita sua, si qua etiam contraxit per tot annos post aquam salutis. Dimitte Domine, dimitte obsecro, ne intres cum ea in iudicium. Superexaltet misericordia iudicium, quoniam eloquia tua vera sunt, & promissisti misericordiam misericordibus.

bus. Quod ut essent, tu dedisti eis, qui misereberis, cui misertus eris: & misericordiam tuam præstabis, cui misericors fueris. Et credo iam feceris, quod te rogo: sed voluntaria oris mei approba Domine. Nante illa, imminente die resolutionis suæ, non cogitavit suum corpus sumptuose contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupiuit, aut curavit sepulcrum patrum. Non ista mandavit nobis, sed tantummodo memoriam suam ad altare tuum fieri desideravit, cui nullius diei prætermissione seruiert, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, qua triumphatus est hostis, computans delicta nostra, & quærens quid obijciat, & nihil inueniens in illo, in quo vicimus. Quis ei refundet innocentem sanguinem? Quis ei restituet precium, quo nos emit, ut nos auferret ei? Ad cuius precij nostri sacramentum, ligauit ancilla tua animam suam vinculo fidei. Nemo à protectione tua dirumpat eam. Non se interponat nec vi, nec insidijs leo & draco: neque enim respondebit illa nihil se debere, ne conuincatur & obrineatur ab accusatore callido: sed respondebit dimissa debita sua ab eo, cui nemo reddet, quod pro nobis non debens reddidit. Sit ergo in pace cum viro, ante quem nulli, & post quem nulli nupta est, cui seruiuit, fructum tibi afferens cum tolerantia, ut eum quoque lucraretur. Et inspira Domine Deus meus, inspira seruis tuis, fratribus meis, filijs tuis, dominis meis, quibus & voce, & corde, & literis seruiuo, ut quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulæ tuæ, cum Patricio quondam eius coniuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc vitam, quemadmodum nescio. Meminerint cum affectu pio parentum meorum in hac luce transitoria, & fratrum meorum sub te patre in matre catholica, & ciuium meorum in æterna Hierusalem, cui suspirat peregrinatio populi tui ab exitu vsque ad reditum, ut quod à me illa poposcit extremum, vberius ei præstetur in multorum orationibus, tam per confessiones, quam per orationes meas.

Rom. 9.
Exod. 33.

Missæ quotidiana.

Coloss. 2.

Vult in Missa S. Augustinus orari pro parietibus suis.

VITA S. GOTHARDI EPISCOPI HILDESEMENSIS, EDITA A QUODAM EIVS CONTEMPORANEO

monacho vel canonico: cuius tamen stylus obscurior, ne lectorem offenderet, per F.

Laur. Surium mutatus est, & quedam reddita paraphrasticòs. Est autem

hic non integra historia, sicut ab auctore conscripta fuit,

sed non pauca omissa videntur in eo exemplari, quod

nos habuimus: præcipua tamen hic haberi

speramus, & quæ plus utilitatis

lectori offerant.

PROLOGVS AVTHORIS, MUTATA PHRASI, nonnihil contractus.

ADMODVM reuerendo, & toto deuotionis studio semper colendo domino ac præceptori suo, frater N. corpore & spiritu exiguus, quicquid suo domino debet iure subditus. Scripturus vitam & institutionem beatæ memoriæ patris atque pastoris nostri Gothardi, inter spem & metum anxius, diu multumque quid facerem deliberaui, quòd me tam præclaro operi planè imparem non ignorarem. Allaciebant me splendore suo virtutes, quas per illum Dominus declarauit, sed absterrebat conscientia multiplicis desiderii mei, donec tandem magistrorum & fratrum, in primis autem veri cultoris Dei Abbatis nostri iussis adactus, partim spontè, partim nolens opus hoc aggredi tentauim. Quod quidem tibi, præceptor eximie, secretius offerendum statui, qui & facillè sis daturus veniam erratis, possisque non difficulter tum addere, tum demere, quod visum sit, aut certè opus ipsum penitus suppressere. Neque id vel admireris, vel asperneris velim, pater venerabilis, quòd te ex omni præfulu, abbatu, doctorum numero vnū elegi huius laboris mei examinatore, quando id ut facerè etiam is, quem dixi, Abbas meus hortatus est, & tibi p fidei & dilectionis tuæ merito beati Gothardi vita omnis præ cæteris magis cognita est, ut qui ab illo familiarius didiceris etià arcana pectoris eius. Ego verò ad huc scribendi suscipiendū laborè etià eo nomine nō parū incitatus sum, quod adolecens inter Hirsfeldense & Altahése cœnobia discurrens, prima beati viri gesta à fidelibus & crebrò audie-

Habes hic & ætatè & fidem auctoris.

rim,